

Italijanski juriš na zastavo

30. aprila letos je minilo polnih 40 let, kar so hrabri mladinci, samoiniciativno, brez kakšnih konkretnih direktiv, izpeljali v izzivanje okupatorjev dve veliki drzni akciji. Prav je, da se teh sabotaž vsaj ob večjih obletnicah ponovno spomnimo — obudimo spomine. Prav bi bilo, da bi ob raznih priložnostih o tem spregovorili tudi po naših šolah.

Na predvečer 1. maja 1943 so v vedrih nanesli z nato namočen pepel in pesek na poseko, nekako na sredini med Bellevuejem in Vodnikovo 23, to je tisto zgodovinsko Bernardovo hišo, kjer je bilo 22. 6. 1941 ustanovljeno glavno poveljstvo narodnoosvobodilnih partizanskih čet, zato ima šišenska občina vsakega 22. junija svoj občinski praznik, in to potrosili v obliki velikega srpa in kladiva. Blizu zraven so nasuli še za kres. Ob mraku so vse skupaj zažgali. Zamisel srpa in kladiva je bila napredna, dokaz njihove usmerjenosti, toda ko je vse skupaj začelo goreti, je iz vsega tega nastal en sam velik kres.

Pri Vojdovih na kmetiji v takratni Jernejevi, sedanji ulici Milana Majcna, so si sposodili (za zmeraj) nekakšno šestmetrsko žrd, jo zvezli na poseko, nanjo obesili slovensko zastavo in zvezli na najvišjo smreko na poseki, tako da je njeno plapolanje bilo vidno po vsej Šiški. Žrd so z žico močno privezali. Kresovi na večer pred 1. majem so bili strogo prepovedani, vendar so goreli po vseh okoliških hribih, na Toškem čelu, na Katarini, na Šmarni gori in na Grmadi, na Golovcu, Rožniku, pa tudi na Šišenskem hribu.

Italijani so podvinjali, ko je zagorel kres na šišenski poseki in ko so razločno videli visoko na smreki obešeno plapolajočo slovensko zastavo. Iz mitralješkega gnezda na strehi šole v

Gasilski 17 (sedanja Zvonka Runka) so streljali v hrib kot ponoreli. Na šolo so pridrveli še Italijani, nameščeni v takratnem sokolskem, sedanjem Serčerjevem domu, vsi so se bali neke revolucije za prvi maj. Po vseh šišenskih ulicah je mrgolelo avtomobilov z oboroženimi fašisti, ki so kar iz oklopnih avtomobilov streljali na okolico kresa, tramvaje so napotili v remizo.

Nekak občutek olajšanja so imeli naši ljudje, kot pripravo na prvomajski (takrat še samo enodnevni) praznik. Menda ga ni bilo našega človeka, ki mu ne bi bilo toplo pri srcu, ko je videl med kresom visoko na smreki še slovensko zastavo. Hrabri mladinci so bili: Jože Nedog, Janez Nedog — poznejši šišenski župan, Melita Nedog, Miha Jazbinšek, Hugo Medvedšek in neustrašni Marko Medle, ki si je upal tvegati in splezati na vrh smreke, zveliči žrd s pritrjeno zastavo in jo kar se je dalo visoko privezati. Brž ko je zagorelo, so se vsi mladinci prebili skozi Mostec nazaj v Šiško.

Janeza Nedoga je po tistem čakala še neka težka naloga, ki jo je uspešno opravil. Z velikim čopičem za beljenje in z vedrom rdeče barve je splezal na zvonik nove šišenske cerkve v Verovškovi ulici. Italijanov je mrgolelo, vendar so bili najbolj pozorni na kres na Šišenskem hribu. Kolikor je mogel doseči, z velikimi črkami je visoko in široko napisal »OF«. Cerkev je bila takrat prazna. Zjutraj prvega maja, to je naslednjega dne, so ljudje začudeno gledali na zvonik. Vsi so bili nasmejanih obrazov in nekateri tiho, večina pa glasno zadovoljni. Precej besed je šlo od ust do ust, kdo si je to upal tako vidno napisati. Precej jih je tudi vedelo, kdo je sodeloval, kdo so ti mladi »oefarji«, toda ker so vsi bili proti okupatorjem — so molčali. Molčali so tudi tisti, ki jim ni bilo prav, da je bil napis prav na cerkvi, vendar so razumeli, da je bilo to izvedeno na najvišjem, najvidnejšem in najbolj izpostavljenem mestu.

Istega večera — 30. aprila 1943 — so v takratni Brejčevi, sedanji Kebetovi ulici (imenovani po narodnem heroju Lojzetu Kebetu) prav tako obesili slovensko zastavo. Na dvorišču Kebetove ulice 5, v hiši, ki je zdaj že porušena, še zmeraj raste dve, nekako 8 do 10 metrov visoki smreki. Pod temi smrekami so se med okupacijo sestajali pod krinko tamburaškega zbora okoliški mladinci. Tistega večera so bili zbrani Marjan Mohar, Darja Kernc, Hugo Medvedšek in Darko Vičič.

Moharjeva mama je sešila slovensko zastavo, ki so jo — pritrjeno na veliki in močni fižolovi prekli, obesili, ko se je zmrčilo, na večjo smreko, kar se da na vrh, da je bila vidna vse naokoli. Šele zjutraj 1. maja so jo Italijani opazili s Celovške ceste. Takrat v vsej okolici še ni bilo nobenih blokov, zato je bila zastava lepo vidna. Najbrž marsikateri stanovalec v blokih do danes tega ni vedel, naj se torej zamisli, ko bo šel mimo teh dveh smrek.

Zapisano ob 40. obletnici naj ponovno — v vednost starim in zlasti mladim — obudimo spomine, v prepričanju, da se je za sedanjo svobodo in blagostanje bilo potrebno boriti na vse mogoče načine. In na šišensko mladino smo zmeraj bili krepko ponosni, ponosni smo tudi na današnjo, čeprav standardno že malce pomehkuženo, vendar pravilno usmerjeno.

Marjan Medvedšek

Ne kjerkoli čez cesto!

Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu izvaja od maja letos akcijo »ZA VARNOST PEŠCEV«.

Statistični podatki o prometnih nezgodah za desetletno obdobje namreč kažejo, da je pešec najbolj ranljiv med žrtvami v cestnem prometu. V obdobju 1973-1982 jih je bilo med mrtvimi kar 29 odstotkov in 18 odstotkov med poškodovanimi. Povprečno izgubi življenje na leto 185 pešcev, 1880 pa je huje ali laže poškodovanih.

Med vzroki prometnih nezgod je na prvem mestu nenadno prečkanje ceste z 69 %, 11 odstotkov nesreč se zgodi zaradi prečkanja ceste zunaj označenih prehodov za pešce in 8 odstotkov zaradi hoje pod vplivom alkohola.

Pri obravnavanju vedenja pešcev v prometu je treba upoštevati tako značilnosti vedenja pešcev nasplo, kot tudi posebnosti najbolj izpostavljenih skupin pešcev, to je otrok do desetih let ter oseb, starejših od 65 let. Pešči običajno izbirajo najlažjo, najhitrejšo, najbolj ugodno in udobno pot. Pot, ki nima večjih sprememb v nagibih, ki ne spreminja ostro smeri in podobno.

Otroci do desetega leta starosti težko osvoje zahteve sodobnega prometa. Slabo presoja razdaljo, hitrosti, ne razumejo dobro prometnih predpisov in ne poznajo dobro prometnih znakov. Zato mora biti prometna vzgoja staršev, predvsem staršev kot tudi šolskih delavcev čim bolj nazorna in se ne sme zožiti samo na predavanja in poučevanje o prometu. Žal pa starši pogosto napačno presoja zmognosti svojih otrok. Od njih pričakujejo preveč in se tega čestokrat sploh ne zavedajo. Kadar prečkajo cesto skupaj z otrokom, naj se:

- zaustavijo pred prečkanjem ceste;
- opozorijo otroka, naj se ogleduje po cesti pred prečkanjem;
- zagotovijo, da se otrok zaveda nalog pri prečkanju in pri tem aktivno sodeluje;
- zagotove, da otrok ne bo zaostajal za njimi ali tekel pred njimi;
- izogibajmo se temu, da bi bili na cestišču oziroma na prehodu istočasno kot vozilo.

Kar pa zadeva ostarele, se je treba zavedati, da le-ti sicer poznajo prometna pravila, vendar jim njihove zmanjšane čutne in gibalne zmognosti preprečujejo, da bi to znanje učinkovito uporabljali.

Voznik predstavlja za pešca vedno nevarnost, kadar se skupaj znajdeti na cestišču. Zato mora svoja pričakovanja in pozornost vedno prilagajati danim razmeram, saj pešca lahko mimogrede spregleda. Žal pa vozniki vse pre pogosto potreb pešcev sploh ne upoštevajo.

Do prometnih nezgod navadno pride, kadar pešec ali voznik ne upoštevata enega ali več od naslednjih ukrepov:

- ne izbereta ustreznega poteka gibanja;
- vidno ne preiščeta okolja in se ne prepričata o prisotnosti oziroma odsotnosti drugega;
- dejansko ne opazita drugega in njegov položaj glede sebe;
- ne ocenita dejanj in namer drugega;
- se ne odločita za ustrezno ukrepanje in
- ne ukrepata ustrezno, da bi se izognila nezgodi.

Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu

O položaju invalidov

Na redni letni skupščini mestne zveze društev invalidov Ljubljana, ki je bila 16. maja v prostorih doma invalidov in borcev NOV, so delegati namenili največ pozornosti položaju invalidov, zlasti tistih v organizacijah združenega dela, ter novemu zakonu pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

Dotaknili so se tudi številnih žgočih in nerešenih vprašanj, ki tarejo invalide, predvsem v zvezi z njihovimi gospodarskimi razmerah.

Redne letne skupščine mestne zveze društev invalidov Ljubljana so se poleg delegatov udeležili tudi predsednik mestnega odbora ZZB NOV Drago Flis in predsednik koordinacijskega odbora za vprašanja invalidov pri mestni konferenci SZDL Marjan Kocjan.

Ob koncu redne letne skupščine so delegati razrešili nekatere člane (zaradi bolezni in prevzema drugih odgovornosti) izvršnega odbora, za novega predsednika mestne zveze Ljubljana pa je bil izvoljen dosedanji predsednik zveze društev invalidov naše občine Vinko Rakovec.

JOŽE ČURIN